

V prihodnost usmerjeni ukrepi nadzora nad tobakom in družba brez tobaka

KAJ? >>> Preusmeritev pozornosti na izkoreninjenje tobačne epidemije

Pristop »za družbo brez tobaka« pomeni temeljno spremembo na področju nadzora nad tobakom. Cilj pristopa je trajna strukturna preobrazba v javnem zdravju s postopnim zmanjševanjem prodaje in potrošnje tobaka, da bi v določenem časovnem okviru dosegli minimalno raven uporabe. V ta pristop so včasih vključeni tudi različni nikotinski izdelki.

Evropski načrt za boj proti raku, uveden leta 2021, je primer tovrstnega pristopa. Načrt določa cilj »generacije brez tobaka«, kar pomeni manj kot 5 % uporabnikov tobaka v Evropi do leta 2040.

ZAKAJ? >>> Zaščita sedanjih in prihajajočih generacij

Pravica do zdravja je temeljna pravica, zapisana v načelih človekovih pravic, otrokovih pravicah in ciljih trajnostnega razvoja (SDG). EU v vseh svojih politikah določa visoke standarde varovanja zdravja.

Okvirna konvencija Svetovne zdravstvene organizacije o nadzoru nad tobakom (WHO FCTC) zagotavlja temelje in spodbuja ukrepe, ki presegajo njene minimalne zahteve (člen 2.1) za zaščito sedanjih in prihodnjih generacij pred uničujočimi posledicami uporabe tobaka in izpostavljenosti. Bistveni poudarek ostaja na preprečevanju zasvojenosti z nikotinom (člen 5.(2b)).

KAKO? >>> Krepitev izvajanja WHO FCTC in inovativni ukrepi

Končni cilj »družbe brez tobaka« je mogoče doseči na dva med seboj dopolnjujoča se načina:

- Nacionalne strategije: Merljivi cilji, vključeni v nacionalne načrte nadzora nad tobakom ali zdravstvene načrte, z jasno opredelitvijo vključenih izdelkov.
- V prihodnost usmerjeni ukrepi: Posamezne politike, ki se izvajajo tudi brez širšega nacionalnega cilja.

Večina držav bi morala začeti z doslednim izvajanjem WHO FCTC in njenih »najboljših rešitev« (MPOWER). V EU so ključnega pomena redne in v prihodnost usmerjene revizije direktiv o tobačnih izdelkih, obdavčitvi, oglaševanju in posodobitve priporočil za okolja brez tobačnega dima.

Ključni vidiki

1. OSREDOTOČENOST NA IZDELKE IN NJIHOVO DOBAVO: Pristop »družba brez tobaka« je usmerjen na tobačno industrijo in njene izdelke, ne pa na osebe, ki te izdelke uporabljajo. Treba se je izogniti stigmatizaciji ljudi, ki uporabljajo tobak ali nikotin, in pogosto trpijo zaradi vseživljenjske zasvojenosti.
2. VKLJUČITEV UČINKOVITE POMOČI ZA OPUŠČANJE KAJENJA v strategije in ukrepe za družbo brez tobaka, s poudarkom na zmanjševanju neenakosti v zdravju.
3. DOLOČITEV PREDNOSTNIH UKREPOV s pričakovanimi pomembnimi učinki, osnovanih na dokazih in ocenah izvedljivosti v lokalnem kontekstu.
4. PREPREČITEV VMEŠAVANJA TOBAČNE INDUSTRIJE: Dosledno upoštevanje člena 5.3 WHO FCTC. Podrobna preučitev pobud tobačne industrije za zmanjševanje škode - to so taktike, ki služijo tobačni industriji za ohranjanje zasvojenosti in prodaje, oviranju politik in privabljanju novih uporabnikov. Pri tem konceptu je potrebna previdnost, zlasti na območjih s šibkejšimi predpisi.

OSNOVNI UKREPI WHO FCTC

ZAHTEVANE politike
in ukrepi
MPOWER
»najboljše rešitve«

NAPREDNEJŠI UKREPI WHO FCTC

PRIPOROČENE
politike in ukrepi

V PRIHODNOST USMERJENI UKREPI

Politike in ukrepi, ki
presegajo ukrepe v
WHO FCTC

Evropski načrt za
boj proti raku

**GENERACIJA BREZ
TOBAKA:** Manj kot 5
% uporabnikov
tobaka do leta 2040

ZBIRKA ORODIJ ZA »DRUŽBO BREZ TOBAKA«

Za olajšanje ocenjevanja in razvoja možnih politik, primernih za različne kontekste nadzora nad tobakom, je bilo v okviru delovnega paketa 9 pripravljeno spletno orodje za družbo brez tobaka, ki je od junija 2024 dostopno na: www.tobaccoendgametoolkit.eu (Outcomes – Useful material, Work Package 9). Zbirka orodij vključuje informacije o konceptu »družba brez tobaka«, inovativnih ukrepih, študijah primerov, znanstvenih dokazih, publikacijah, razbijanju mitov, potencialnih dobrih praksah in načinih premagovanja izzivov.

Uporabni viri:

Article 168, Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Document 12012E/TXT.
Decision FCTC/COP10(11) Panama Declaration.

Decision FCTC/COP10(20) Contribution of the WHO FCTC to the promotion and fulfillment of human rights.

McDaniel PA, Smith EA, Malone RE. The tobacco endgame: a qualitative review and synthesis. *Tob Control*. 2016 Sep;25(5):594-604. doi: 10.1136/tobaccocontrol-2015-052356.

Edwards R, Hoek J, Karreman N, Gilmore A. Evaluating tobacco industry 'transformation': a proposed rubric and analysis. *Tob Control*. 2022 Mar;31(2):313-321.

doi:10.1136/tobaccocontrol-2021-056687.

Peeters S, Gilmore AB. Understanding the emergence of the tobacco industry's use of the term tobacco harm reduction in order to inform public health policy. *ToB Control*. 2015 Mar;24(2):182-9. doi: 10.1136/tobaccocontrol-2013-051502.